

Nr 82.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppförande och inredning av byggnad, inrymmande lokaler för tekniska högskolans kansli samt laboratorium för byggnadsstatik m. m.; given Stockholms slott den 3 februari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 februari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg, anför därefter:
Vid anmälan den 3 januari 1933 av de på ecklesiastikdepartementets handläggning ankommande ärendena angående utgifter för kapitalökning under budgetåret 1933/1934 hemställde jag under rubriken »Fonden för förslag till statsverket», punkt 11, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till nybyggnad för kanslilokaler m. m. för tekniska högskolan för nämnda budgetår beräkna ett reservationsanslag av 478,500 kronor. Denna hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Sedan utredningen i detta ärende nu slutförts, anhåller jag att få återupptaga detsamma.

Tekniska högskolans byggnadskomplex vid Valhallavägen i Stockholm har uppförts i olika etapper och är ännu ej fullbordat. Vissa av högskolans institutioner äro fortfarande inhysta i dess gamla lokaler vid Drottninggatan. I statsverkspropositionen till 1928 års riksdag, bilagan åttonde huvudtiteln, punkt 126, lämnas en redogörelse för byggnadsföretagets utveckling, till vilken redogörelse jag tillåter mig hänvisa. Jag vill här endast erinra om följande. Högskolans styrelse gjorde den 27 augusti 1920 framställning om fortsatt utbyggande av komplexet vid Valhallavägen. De föreslagna byggnaderna voro dels ett huvudsakligen för första och andra årskurserna avsett H-formigt byggnadskomplex mellan den förut uppförda huvudbyggnaden och kemikum, dels två huvudsakligen för kansli och bibliotek avsedda flyglar mellan huvudbyggnaden och Valhallavägen, dels slutligen ett laboratorium för byggnadsstatik och byggnadsteknik norr om det förut uppförda maskinlaboratoriet. I proposition den 3 mars 1922, nr 179, framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag till fortsatt utbyggande av högskolan. Detta förslag, som icke innefattade särskild byggnad för kansli och bibliotek och ej heller laboratoriebyggnad för byggnadsteknik och byggnadsstatik, vann emellertid ej riksdagens bifall (riksdagens skrivelse den 3 juni 1922, nr 8 A, punkt 106). Åren 1925 och 1926 gjorde högskolans lärarkollegium förnyade framställningar om högskolans fullständiga utbyggande. Dessa framställningar föranledde ej proposition till riksdagen. I anledning av skrivelse från lärarkollegiet den 19 oktober 1927, vari framlades förslag om utbyggande av högskolan med en första byggnadsetapp, innefattande ny biblioteksbyggnad, inredning och utrustning av de för den fysiska institutionen avsedda lokalerna vid Valhallavägen och inredning och utrustning av den hyttmekaniska institutionen vid Valhallavägen, upptog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag, bilagan åttonde huvudtiteln, punkt 126, förslag om uppförande av en biblioteksbyggnad för högskolan. Medel till påbörjande av denna byggnad beviljades sedermera av 1928 års riksdag. I skrivelse den 9 oktober 1928 förnyade högskolans lärarkollegium sin framställning om anslag till inredning och utrustning av den fysiska institutionens lokaler, respektive av den hyttmekaniska institutionen samt äskade dessutom anslag till byggande och utrustande av ett flygtekniskt laboratorium. Medel till inredning och utrustning av den fysiska institutionens lokaler beviljades av 1929 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition den 1 februari 1929, nr 42. Medel till uppförande, inredning och utrustning av ett flygtekniskt laboratorium beviljades av 1930 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition den 24 januari 1930, nr 49. Slutligen beviljade 1931 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen till 1931 års riksdag under åttonde huvudtiteln, punkt 147, därom gjorda förslag

medel till inredning och utrustning av laboratoriet för hyttmekanik samt järnets bearbetning och behandling. Jag vill dessutom erinra om den med andra medel bekostade nybyggnaden för undervisning och forskning i cellulosesteknik och träkemi.

Lokaler för rektorsexpedition och kansli äro emellertid fortfarande inrymda i högskolans fastighet vid Drottninggatan. Byggnadsstatiska laboratoriet och byggnadstekniska laboratoriet äro förlagda till komplexet vid Valhallavägen.

Med skrivelse den 9 september 1931 gjorde *högskolans lärarkollegium* framställning om anslag till uppförande av nybyggnad för laboratorium för byggnadsstatik och för högskolans kansli m. m. Kollegiet anförde i denna skrivelse bland annat följande:

Tekniska högskolans byggnader äro förlagda dels till Drottninggatan och dels till Valhallavägen. Det måste givetvis för undervisningen innebära flera olägenheter med denna förläggning på två ställen. Olägenheterna hava tidigare preciserats och förslag hava inlämnats med hemställen om medel för högskolans fullständiga utbyggande och förflyttning till Valhallavägen, dock utan att Kungl. Maj:t upptagit frågan om anslag för det fullständiga utbyggandet.

Lärarkollegiet inser väl, att högskolans fullständiga utbyggande drager mycket stora kostnader, och att man av statsfinansiella skäl kan vara nödsakad att tillsvidare uppskjuta utbyggandet, och därför har frågan under senare år icke upptagits och framföres ej heller nu. Vissa delar, som äro av särskilt stor vikt och som draga mindre kostnader, torde dock redan nu kunna ifrågakomma. En början till partiell förflyttning har redan gjorts i och med byggandet av det vid Valhallavägen belägna biblioteket, som invigdes år 1931, ävensom flyttningen av den fysiska institutionen i nyinredda lokaler vid Valhallavägen, samt påbörjandet av laboratoriebyggnad för den nyinrättade flygtekniska institutionen. De krav, som närmast framträda såsom nödvändiga, äro dels ett laboratorium för byggnadsstatik, dels lokaler för kansli m. m.

Redan i tidigare riksdagspetita hava framställningar gjorts rörande utförande av en särskild, gemensam byggnad för *byggnadsstatiskt och byggnadstekniskt laboratorium*. Behovet härav är synnerligen trängande, dels på grund av ämnenas stora betydelse i och för sig, dels emedan vid tiden för planerandet av den stora utbyggnaden vid Valhallavägen — färdig 1917 — så gott som ingen hänsyn togs till lokaler vare sig för institutionerna för byggnadsstatik eller byggnadsteknik. Professurerna i byggnadsstatik och byggnadsteknik voro nämligen ej besatta, då de ursprungliga planerna och kostnadsberäkningarna uppgjordes. Givetvis kvarstår fortfarande behovet av båda dessa laboratorier, men med hänsyn till det ekonomiska läget har det icke ansetts lämpligt att nu anhålla om medel till laboratorier för båda institutionerna utan endast för institutionen för byggnadsstatik, som för närvarande har det mest prekära läget. Det mindre utrymme, som nu disponeras av byggnadsstatiska institutionen skulle efter dess överflyttning till ny byggnad iordningställas för att sedermera tagas i anspråk för byggnadstekniska institutionen, som då finge en viss utvidgning, innebärande åtminstone någon förbättring av det nu bekymmersamma läget.

Beträffande behovet av lokaler för den byggnadsstatiska institutionen och framtida anslagsbehov för flyttning och utrustning, hänvisar kollegiet till en av professor C. Forssell upprättad promemoria.

Till minskande av anläggningskostnaderna för nybyggnad av det byggnadsstatiska laboratoriet har föreslagits att icke göra detsamma friliggande utan sammanbygga detsamma med erforderliga lokaler för kansli m. m. till en byggnad belägen som pendang till biblioteksbyggnaden.

Lokaler för styrelse, lärarkollegium, rektor, sekreterare, kamrerare och kansli-personal finnas för närvarande inrymda i byggnaderna vid Drottninggatan.

Rörande dessa lokaler kan sägas, att styrelserummet och rummet för lärarkollegiets sammanträden äro alltför knappt tilltagna och mindre väl belägna. Övriga lokaler torde vara att betrakta som tillräckliga, varvid dock bör bemärkas, att vissa önskemål om förbättrade förhållanden med avseende på kapprum och toaletter föreligga. Emellertid komma de nu av kansli m. m. i anspråk tagna lokalerna att behövas för andra ändamål, nämligen dels för lantmåteriundervisningen, som är förlagd i omedelbar närhet till dessa lokaler och som utvidgar sig naturligt åt det håll, där kansli lokalerna nu äro belägna, dels för speciallärare och assistenter, vilka för närvarande hava det synnerligen bekymmersamt ställt ur utrymmessynpunkt och vidare torde ett samlingsrum för de studerande vara av behovet påkallat. Det kan härvid förtjäna påpekas, att vid inredning av lokaler för lantmåteriundervisningen i flygeln mot Rådmanngatan ett särskilt rum ställts till de lantmåteristuderandes disposition. En motsvarande anordning för de av tekniska högskolans studerande, vilka bedriva sina studier i byggnaderna vid Drottninggatan och således icke hava högskolans studentkårs lokaler i närheten, är givetvis att anse minst lika påkallat och har tidigare begärts, dock utan att den gjorda framställningen vunnit statsmakternas bifall.

En förflyttning av kansliet m. m. från de nuvarande lokalerna torde därför anses som en tvingande nödvändighet, och det är då naturligast, att erforderligt utrymme beredes i en nybyggnad vid Valhallavägen, dit givetvis ingen av de lokaler, som ovan sagts skola komma att inkräkta på nuvarande kansliutrymmet, lämpligen kunna förläggas.

Det må även med hänsyn till kansliets läge framhållas, att det har en mera naturlig förläggning vid Valhallavägen, ty det kan sägas att i runt tal omkring $\frac{4}{5}$ av samtliga professorer och speciallärare hava sin tjänstgöring vid Valhallavägen och cirka $\frac{3}{4}$ av de studerande äro för sina studier i huvudsak hänvisade till byggnaderna vid Valhallavägen.

I byggnaden har även föreslagits tre vaktmästarebostäder, av vilka *en* avsetts för en kanslivaktmästare och *två* för laboratorie vaktmästare.

Den stora apparatsalen för laboratoriet för byggnadsstatik kan avdelas med ett bjälklag, så att byggnaden i den del, som nu föreslås såsom laboratorium, kan apteras för annat ändamål om så i framtiden skulle visa sig erforderligt, och det byggnadsstatiska laboratoriet då förflyttas till särskild byggnad.

För tillgodoseende av här framställda krav har professor E. Lallerstedt på anmodan utfört ett förslag till en byggnad vid Valhallavägen såsom pendang till högskolans biblioteksbyggnad. Förslaget innefattar 10 st. på kartong uppklistrade ritningar, daterade augusti 1931 samt därtill hörande kostnadsberäkning, slutande å 478,500 kronor.

För kansli lokalerna komma de nuvarande möblerna och övrig utrustning att till större delen kunna direkt användas. För nyanskaffning av möbler

torde ett anslag av högst 10,000 kronor vara erforderligt. Framställning härom kommer att göras, sedan erforderligt byggnadsanslag blivit beviljat.

För flyttning av och utrustning för det byggnadsstatiska laboratoriet kan beräknas en kostnad av högst 2,000 kronor. Framställning i detta avseende kommer att göras då så erfordras.

Lärarkollegiet hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes i proposition till 1932 års riksdag föreslå, att i högskolans stat för budgetåret 1932/1933 måtte upptagas ett belopp av 200,000 kronor samt under budgetåret 1933/1934 resten eller 278,500 kronor för uppförande av byggnad för kansli m. m. samt för laboratorium för byggnadsstatik i huvudsaklig överensstämmelse med de av professor E. Lallerstedt i augusti 1931 utförda ritningarna.

Kollegiet åberopade i övrigt en av professor C. Forssell upprättad beskrivning över förslaget till laboratorium för byggnadsstatik, i vilket avseende jag tillåter mig hänvisa till handlingarna i ärendet. I denna beskrivning beräknas kostnaderna för möbler och utrustning till 20,000 kronor, vartill komme kostnader för flyttning och uppmontering av befintlig utrustning med omkring 2,000 kronor, d. v. s. sammanlagt 22,000 kronor.

Styrelsen för tekniska högskolan tillstyrkte i skrivelse den 24 september 1931 bifall till framställningen.

Byggnadsstyrelsen, som efter anmodan av rektorsämbetet vid tekniska högskolan granskat de av professor E. Lallerstedt uppgjorda ritnings- och kostnadsförslagen, meddelade i skrivelse till rektorsämbetet den 10 september 1931, att byggnadsstyrelsen icke haft något att erinra emot nämnda förslag eller mot den till 478,500 kronor beräknade kostnadssumman.

Framställningen föranledde icke något Kungl. Maj:ts förslag till 1932 års riksdag.

I högskolans petita till 1933 års riksdag har högskolans lärarkollegium berört frågan och därvid bland annat anfört, att ett starkt behov av ifrågasvarande nybyggnad fortfarande föreläge.

I betänkande den 25 oktober 1932 med plan för statens byggnadsverksamhet under närmast kommande tioårsperiod har *statens organisationsämnd* rörande denna byggnadsfråga anfört bland annat följande:

Önskemål föreligga sedan gammalt om överflyttande av samtliga högskolans vid Drottninggatan belägna lokaler till det nya komplexet vid Valhallavägen. Utförandet av denna mycket vidlyftiga plan anser organisationsnämnden icke kunna äga rum under tioårsperioden.

Däremot har nämnden funnit, att vissa påtagliga olägenheter av den nuvarande anordningen böra avhjälpas. Det främsta önskemålet är att vid byggnadskomplexet vid Valhallavägen erhålla lokaler för rektorsexpedition och kansli. För närvarande äro dessa inrymda i högskolans fastighet vid Drottninggatan, medan huvuddelen av undervisningen är förlagd till lokalerna vid Valhallavägen, ett förhållande, som medför uppenbara olägenheter. Vidare äro det byggnadsstatiska laboratoriets lokaler trånga och i behov av utvidgning under de närmaste åren. Jämväl det byggnadstekniska laboratoriet är i behov av ökat utrymme. De båda nämnda laboratorierna hava för närvarande sina lokaler inrymda i komplexet vid Valhallavägen.

Ett förslag föreligger om uppförande av en byggnad utgörande pendang till den nyligen färdigställda biblioteksbyggnaden vid Valhallavägen. I denna byggnad är avsett att inrymmas dels lokaler för styrelse, lärarkollegium, rektor, sekreterare och kanslipersonal i övrigt, dels ock ett byggnadsstatiskt laboratorium. Det nuvarande byggnadstekniska laboratoriet skulle då utvidgas med det byggnadsstatiska laboratoriets gamla lokaler. I de nuvarande expeditions- och kanslilokalerna skulle ökade lokaler för lantmäteriundervisningen beredas. Förslaget är kostnadsberäknat till 478,500 kronor, däri inberäknat 7,500 kronor för inredning av det nuvarande byggnadsstatiska laboratoriets lokaler till byggnadstekniska institutionens tjänst.

Organisationsnämnden anser, att den föreslagna nybyggnaden bör komma till stånd under tioårsperioden och upptager kostnadsbeloppet fördelat på budgetåren 1937/1938 och 1938/1939 med 200,000 kronor på det förra och 278,500 kronor på det senare budgetåret.

Byggnadsstyrelsen har i ärendet avgivit yttrande till Kungl. Maj:t den 15 december 1932. Byggnadsstyrelsen vitsordar angelägenheten av att nybyggnaden kommer till utförande. Byggnadsstyrelsen har icke något att erinra mot vare sig det föreliggande ritningsförslaget eller den till 478,500 kronor beräknade kostnadssumman. Styrelsen har ej heller något att invända mot den av statens organisationsnämnd föreslagna fördelningen av anslaget på två budgetår men framhåller samtidigt, att byggnadsföretaget icke vore mera omfattande än att det med fördel skulle kunna genomföras under loppet av ett år.

Departementschefen.

Behovet av en nybyggnad, inrymmande lokaler för tekniska högskolans kansli och dess byggnadsstatiska laboratorium m. m., synes vara väl vitsordat. Jag anser mig därför böra förorda, att den föreslagna nybyggnaden redan nu kommer till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med företedda ritningar och med den placering, som i framställningen föreslagits. Då byggnadsföretaget synes kunna genomföras under loppet av ett år, torde lämpligen hela det erforderliga beloppet — 478,500 kronor — böra anvisas för budgetåret 1933/1934. I detta belopp ingå jämväl 7,500 kronor för inredning av det nuvarande byggnadsstatiska laboratoriets lokaler för byggnadstekniska institutionens räkning.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen beräknas vissa medel komma att bli erforderliga för anskaffning av möbler och utrustning m. m. för de nya lokalerna. Summan anges till sammanlagt 34,000 kronor. I den mån besparingar uppkomma å byggnadsanslaget, torde dessa i första hand böra användas för nu berörda ändamål. I övrigt läser framställning härom, sedan byggnaden fullbordats, böra göras till riksdagen.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida, med hänsyn till rådande arbetslöshet, närmare bestämmelser rörande arbetets utförande böra föreskrivas.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till uppförande och inredning i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag av byggnad, inrymmande lokaler för tekniska högskolans kansli samt dess laboratorium för byggnadsstatik m. m., å högskolans område vid Valhallavägen i Stockholm för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag att utgå av lånemedel av . . . . . kronor 478,500.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Tunberg.
